



РИБАЛКИ  
У «ПОЛОНІ»

→ 4



НАШ АРХІВ:  
ЕСТОНЦІ  
В КРИМУ

→ 6

# КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНА  
УКРАЇНСЬКА  
ГАЗЕТА

№ 14  
06.04.2018

www.svitlytsia.in.ua

## НАГОЛОС

70% мови ворожнечі, що походить від «влади» окупованого Криму, скеровано проти українців. Таких висновків дійшли українські правозахисники з Центру інформації про права людини та Кримської правозахисної групи (КПГ), що займалися дослідженням інформаційного простору анексованого півострова та виявленням фактів використання мови ворожнечі за чотири роки окупації.

ІГОР СВІТЛИЧАНИН

Дослідники проаналізували найбільш рейтингові російські канали, які працюють зараз на півострові, сайти «влади» Криму та популярні інтернет-ресурси, де зафіксували понад 700 випадків використання мови ворожнечі – некоректних висловлювань, спрямованих на певну групу населення. Щодо громадян України «влада» найчастіше використовувала такі слова, як «майдануті», «неонацисти», «бандерівці», «київські терористи» та інші (загальний список висловів налічує кілька десятків слів).



ФОТО З ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ

## У ПРИЦІЛІ НЕНАВИСТІ

Згідно з дослідженням, найбільше фактів використання мови ворожнечі проти незгодних у Криму зафіксовано на сайтах «уряду» та «державної ради» окупованого Криму – 38% і 24% відповідно. За словами експерта КПГ Ірини Седової, загалом було зафіксовано 718 випадків використання мови ворожнечі у Криму. «Цитува-

лися «керівники» Криму, місцеві «депутати», що транслиували думки про українців як нацистів і фашистів. «Влада» в Криму використовує не лише свої «офіційні» сайти, а й «муниципальні» газети, електронні версії яких можна знайти в Інтернеті», – розповіла вона. Додатково Седова повідомила, що головними розпалювача-

ми ненависті за допомогою використання мови ворожнечі у ЗМІ на окупованому півострові є сайти «Форпост» і «Кримінформ».

Перший ресурс, який належить «депутатові законодавчого зібрання» Севастополя Сергію Кажанову, є лідером за використанням некоректних висловлювань щодо українців, кримських

татар та інших груп населення: загалом у його інформаційному потоці зафіксовано 35% висловлювань, визнаних мовою ворожнечі. На другому сайті, який належить экс-кандидатові на посаду «мера» Сімферополя Максиму Николаенку, експерти знайшли 34 випадки (23% з усіх матеріалів дослідження) використання мови

ворожнечі щодо різних груп населення. За словами Седової, кримським медіа невідомі негативні наслідки використання мови ворожнечі, оскільки там використовують виключно жорсткі форми цього явища: наприклад, сайт «Форпост» ще до анексії називав українців «окупантами», і на це ніхто не звертав уваги.

## ТИМ ЧАСОМ

Прес-служба Прокуратури АР Крим повідомила, що відомство здійснює процесуальне керівництво у кримінальному провадженні за фактом ведення інформаційної агресії щодо України: у його рамках, завдяки злагодженій співпраці з СБУ, в Києві вдалося припинити діяльність з виготовлення замовних антиукраїнських відеоматеріалів, спрямованих на дискредитацію України як держави та формування потрібної РФ суспільної думки місцевого населення в окупованому Криму. Також проводяться слідчі дії щодо встановлення власників десятків інформаційних агентств та інших інтернет-ресурсів, які публікують матеріали з використанням мови ворожнечі. «Робота у цьому напрямку триває, найближчим часом громадськість зможе ознайомитися з її результатами», – йдеться у повідомленні.

НАЙВІДВАЖНІШИЙ ЛИЦАР

БЕРНАРД ПРЕТВИЧ

→

7





27 березня на окупований півострів прибули сімнадцятеро школярів з Німеччини для участі у «міжнародному проекті «Дні російсько-німецької дитячої народної дипломатії в Ялті», які відбулися наступного дня у конференц-залі СПА-готелю «Лівадійський». Зазначається, що цей проект є частиною великого проекту «Академія дитячої народної дипломатії», спрямованого на «розвиток міжкультурної комунікації та сприяння зміцненню миру».

ІГОР СВІТЛИЧАНИН

Його реалізація стартувала у вересні 2016 р. За цей час було відкрито «школу юних народних дипломатів», налагоджено листування та дружні контакти з ГО Німеччини. «Юні дипломати» Ялти брали участь в «офіційних зустрічах» іноземних делегацій у 2016-2017 рр.

Цього разу в аеропорту Сімферополя дітей зустрічали представники «національно-культурної автономії німців Ялти». Гості побували на окупованому півострові до 2 квітня, ознайомившись із життям, умова-

## РЕАКЦІЯ



ФОТО З ВІДКРИТІК ДЖЕРЕЛ

## ДО КРИМУ – ВЧИТИСЯ ДИПЛОМАТІЇ?

ми навчання та відпочинку, творчістю дітей Ялти. Для них було організовано екскурсії до Лівадійського палацу, замку «Ластівчине гніздо», Міжнародного дитячого центру «Артек» і до Севастополя, а також творче заняття у Воронцовському парку на тему «Роль німців в історії і розвитку Криму» та майстер-клас з куховарства «Національні страви народів Криму». Завершальним акордом проекту стало підписання «угоди про співпрацю» між «національно-культурною автоно-

мією німців Ялти», ялтинської середньої школою №1, школою іноземних мов «Лінгва-мир» та неназваною ГО з Німеччини: «документ» має стати «свідченням прояву зміцнення контактів для подальшої співпраці у галузі дитячої народної дипломатії».

Було зазначено, що дитяча делегація, яка прибула до Криму, налічує 17 осіб з різних міст Німеччини – Аугсбурга, Гамбурга, Котбуса та ін. За словами представника організації «Євразійське суспільство» Ніко

Ривські, у Криму діти «познайомилися зі своїми російськими однолітками та російською культурою». «У майбутньому ці діти займатимуть якісь провідні посади у владі чи інших установах. Гадаю, це допоможе нам покращити міждержавні стосунки і зупинити русофобську пропаганду в Німеччині, яка розповідає, що в Росії та в Криму все погано, що Росія – це ворог. Такі проекти сприятимуть запобіганню такій пропаганді», – переконаний він. На додачу пред-

## ТИМ ЧАСОМ

- Міністр закордонних справ України Павло Клімкін на своїй сторінці у Twitter назвав поїздку німецьких дітей до окупованого Криму, організовану пропагандистами Кремля без консульського та страхового захисту, дуже небезпечною авантюрою, організатори якої мають бути притягнуті до відповідальності.
- Генеральне консульство України в Мюнхені висловило обурення через використання дітей у пропагандистських проектах Кремля на тимчасово окупованій території України. Зокрема, генконсул України Юрій Ярмілко негайно звернувся з листом до обер-бургомістра Аугсбурга Курта Грібля з проханням жорстко відреагувати на неприпустиме залучення неповнолітніх громадян ФРН до сумнівних політичних акцій.
- 29 березня «заступник голови комітету державної ради республіки Крим з міжнародних взаємин», «голова німецької національно-культурної автономії республіки Крим» Юрій Гемпель заявив, що його не дивує реакція МЗС України на візит дітей з Німеччини на окупований півострів. За словами Гемпеля, німецькі школярі почувуються у Криму комфортно і з задоволенням спілкуються з кримськими дітьми. «Це важливий проект з дитячої народної дипломатії. На дітей з Німеччини чекає насичена програма. Вони побачать багато пам'яток у Криму, побувають у школах, поспілкуються з німецькомовними родинами. Для цих дітей у Криму гарантовано цілковиту безпеку, так само, як і для всіх громадян, які прибувають з-за кордону. Пан Клімкін даремно турбується», – сказав він.

ставниця дитячо-юнацької організації «Світлячок» (Аугсбург) Неллі Шульц зазначила, що в рамках проектів культурного обміну чимало німецьких дітей побувало у Москві та Санкт-Петербурзі, але вони «дуже раді приїхати саме до Кри-

му: «Багато дітей, що прибули сюди, мають російське коріння. Чудово, що вони можуть спілкуватися зі своїми однолітками з Росії. Ми намагаємося, щоб німецькі діти знали російську мову і традиції, і вони з задоволенням приїждять до Росії».

## «ДОБЛЕСТЬ СИЛЬНІША ВІД ТИРАНА!»

24 березня в Києві біля російського посольства відбулась громадська акція «Свободу українському патріоту Олегу Сенцову!». Ув'язненого режисера прийшли підтримати митці з Національної спілки художників України Маринною Соченко. Вона не лише намалювала чудовий портрет українського політ'язня, а й виступила ініціатором акції, спрямованої на моральну підтримку Олега та інших ув'язнених патріотів України у неоімперській Московії.

ГЕОРГІЙ ЛУК'ЯНЧУК



Учасники акції біля посольства РФ у Києві

Олег Сенцов є принциповим громадянином України, і це стало його найбільшою «провиною» перед

імперією зла, яка підступно по-зłodійськи вкрала наш Крим. Він не визнав агресію, не захотів приймати громадянство держави-агресора, і за це його було

визнано «терористом». Путінський режим засудив митця, творчу людину, а значить, людину, близьку до Бога, на двадцять років в'язниці за абсурдними звинуваченнями.

Олег є незламною, вільною і сильною людиною. Його неможливо купити за миску юшки з сочевиці, за яку продаються тільки мертві душі. Всі, хто живий душею, має гідність і совість, як і весь цивілізований світ, стають у наші дні на захист Олега Сенцова, Олександра Кольченка, Миколи Карпока та інших політ'язнів, що перебувають у в'язницях путінської імперії. Адже це є захистом

не просто ув'язнених громадян України, а захистом основних надбань європейської цивілізації: людської гідності, свободи, права кожного представника народу жити вільно в своїй державі.

Учасники акції зверталися словами нашого національного Генія і Пророка Тараса Шевченка, якому теж довелося колись пити з московської чаші московської отруту: «Схаменіться! будьте люди, бо лихо вам буде!», та вкотре вимагали негайного звільнення громадянина України Олега Сенцова та інших політ'язнів путінського режиму!





## ДАЙДЖЕСТ

### ОКУПАЦІЙНА «ПОЛІЦІЯ» РОЗШУКУЄ КРИМЧАН-УЧАСНИКІВ АТО

«Поліція» Криму виявила 218 мешканців півострова, які беруть участь в антитерористичній операції в окремих районах Донецької та Луганської областей. Таку заяву зробив «голова управління МЗС РФ по республіці Крим» Сергій Абісов 30 березня, виступаючи з річним звітом під час засідання «парламенту» Криму.

За його словами, співробітники поліції проводять пошук і перевірку оперативної та іншої інформації щодо таких осіб. «Одним із пріоритетних завдань органів внутрішніх справ є протидія екстремізму. МВС по республіці Крим проводить оперативно-розшукові та профілактичні заходи, спрямовані на встановлення мешканців республіки, що брали участь у бойових діях у складі Національної гвардії України», – заявив Абісов. При цьому він додав, що окупаційні «органи» постійно проводять моніторинг інформаційних потоків в Інтернеті з метою виявлення осіб і організацій, які розташовують у соцмережах «публічні заклики до здійснення екстремістської діяльності» та поширюють матеріали «екстремістського змісту»: зокрема, було проведено 71 огляд інтернет-сторінок, заблоковано доступ до 8 спільнот і одного сайту, а також видалено 2 сторінки користувачів за «вміст екстремістських матеріалів».

### У КРИМСЬКОМУ «УПРАВЛІННІ ФСБ» ЗАЯВИЛИ, ЩО ПРОТИСТОЯТЬ УКРАЇНІ ТА НАТО

«Голова управління ФСБ по республіці Крим і Севастополю» Віктор Палагін заявив, що співробітники його «відомства» та інших «правоохоронних органів» протидіють у Криму «не просто спецслужбам, а збройним формуванням, спеціально підготовленим представниками країн НАТО та Україною». При цьому він додав, що «виконавці диверсій» у ніч на 1 листопада 2017 р., коли було пошкоджено два газогони та повалено ЛЕП на Південному березі Криму поблизу Алушти, виявлені і перебувають за межами РФ.

«Проводяться слідчі та оперативно-розшукові заходи. Ми знаємо, хто це зробив, але поки що їх дістати не зможемо», – сказав Палагін. За його словами, найскладніше виявляють людей, які мають здійснити злочинні наміри самотужки: «Дуже важко протидіяти одинаку, коли нема логіки. Зазвичай це психічно хворі, шизофреніки або ідейні. Коли угруповання – вони готуються, підшуковують матеріали,

об'єкти, збирають, випробовують – тоді це зазвичай виявляється». Також очільник окупаційної спецслужби відзначив «високий рівень захищеності об'єктів інфраструктури Криму від диверсійних дій».

«АРТЕК» ПІДПИСАВ «УГОДУ ПРО ТЕМАТИЧНЕ ПАРТНЕРСТВО» З РОСІЙСЬКИМ СЛІДЧИМ КОМІТЕТОМ Міжнародний дитячий центр (МДЦ) «Артек» і Слідчий комітет (СК) РФ підписали «угоду про тематичне партнерство», згідно з якою у дитячому центрі протягом року реалізуватиметься освітня програма «Юний слідчий», повідомляє пресслужба МДЦ «Артек». «Програма спрямована на популяризацію непростої професії слідчого та організацію професійно орієнтованої праці з дітьми та підлітками», – розповів керівник управління навчальної та виховної праці СК РФ Сергій Петров.

«Артеківців» планується ознайомити з азами криміналістики, юридичної психології, криптографії, експертних досліджень у слідчій практиці, засадами власної безпеки, навчити працювати у пересувній криміналістичній лабораторії та зі «слідчою валізою», розповісти про історію слідства у Росії. Наставниками у навчальному процесі виступлять співробітники та професорсько-викладацький склад освітніх організацій СК РФ, а також ветерани слідства. «Артек» має особливий статус. Понад 90 років він служить майбутньому нашої країни – дітям. Сьогодні «Артек» – це інноваційний майданчик не лише для відпочинку, а й для загальної та додаткової освіти молодого покоління. Наша співпраця з прапором дитячого відпочинку Росії почалася ще у 2016 р. Понад 200 дітей, відібраних на конкурсній основі, змогли реалізувати свою мрію про казку в житті і стати щасливими власниками путівок до «Артеку». Висловлюю щире впевненість у тому, що спільна праця буде тільки міцнішати і розвиватися. В нас великі плани та перспективи», – зазначив Петров. «Директор» «Артеку» Олексій Каспржак підкреслив особливу «просвітницьку важливість» програми. «Ми вважаємо, що подібні програми не лише дозволяють популяризувати професію слідчого і залучити до неї молодих людей, які хочуть у ній реалізувати себе, а й виконують дуже важливе завдання: змінюють ставлення до представників правоохоронних і силових структур. Наші юні співгромадяни мають бачити у них опору і бути впевненими у тому, що їх захистять. Це не менш важливо, ніж сама профорієнтаційна діяльність», – сказав він.

## ДОСВІД



ФОТО ОЛЕКСАНДРА ПИЩІКА

# АВТОНОМІЇ ЄВРОПИ

**Продовжуючи розмову на тему, як влаштовані автономні регіони в країнах Європи, варто звернути увагу на країну, з мови якої походить саме слово «демократія». Греція – унітарна держава. У складі Грецької республіки є автономне утворення. Ця автономія найдавніша з тих, що існують досі.**

**ВАЛЕРІЙ ВЕРХОВСЬКИЙ**

## АВТОНОМНА ЧЕРНЕЧА ДЕРЖАВА СВЯТОЇ ГОРИ АФОН

У 676 році візантійський імператор Константин IV навечно передав Афонський півострів ченцям, що оселилися тут. Спочатку вони мешкали в скитах, а перший монастир на Афоні засновано у X столітті.

Перед Першою світовою війною Росія виступила з проектом надання Афону статусу автономії під протекторатом шести православних держав (Росії, Греції, Румунії, Болгарії, Сербії, Чорногорії). Але ченці Афону виступили проти цього на користь приєднання до Греції. Доходило і до «зелених чоловічків» – у січні 1917-го на Афоні висадилося 150 російських і французьких солдатів.



Нині, відповідно до Статутної хартії (основного закону, ухваленого Афоном у 1924 році), вищим законодавчим та судовим органом монастирського правління є «Надзвичайні збори двадцятьох», що складаються з мешканців усіх 20 монастирів, розташованих на півострові, та скликаються двічі на рік: через 15 днів після Великодня та 20 серпня в адміністративному центрі автономії – Кареї. Кінот, виконавчий орган, також складається з 20 делегатів від кожного монастиря, а інтереси центральної влади Грецької республіки представляє губернатор, який є службовцем Міністерства закордонних справ. Грецька по-

ліція на цій території перебуває в його підпорядкуванні.

На відміну від решти Греції, де григоріанське літочислення запроваджено не лише у світському житті (Елладська церква давно перейшла на новоюліанський календар, Різдво святкується в грудні), на Афоні досі функціонує тільки юліанський календар. Прапором автономії є прапор Константинопольського патріархату: чорний двоголовий орел на жовтому тлі, адже афонські монастирі підпорядковані Константинополю, а не Елладській церкві.

Усі монастирі на Афоні чоловічі. Жінкам заборонено не лише ступати на територію автономії, а й наближатися до берегів півострова (для порушниць передбачене покарання від 8 до 12 місяців ув'язнення). Більше того – тут не можуть жити навіть тварини жіночої статі... Хоча виняток є: куркам дозволено жити і нести яйця, бо без цього продукту обійтися монастирське життя не може.

Також тут безперешкодно мешкають коти не лише чоловічої, а й жіночої статі – цим лагідним і богобоязким тваринам, як відомо, дозволено все.

ДАЛІ БУДЕ...



25 березня українські прикордонники затримали в Азовському морі, за 15 миль від Обитічної коси, рибальське судно «Норд» під прапором РФ, яке належить «виробничому кооперативу «Рибальський колгосп імені Першого травня» в Керчі і на якому перебувало десятеро мешканців окупованого міста. «Підійшов катер українських прикордонників. Під приводом перевірки документів вони піднялися на борт. Згодом заявили, що екіпаж затриманий через відсутність документів, що посвідчують особу, і через те, що вихід судна у море не був узгоджений з ДПСУ», – повідомлялося у російських ЗМІ. Було додано, що судно, яке перебуває в українському реєстрі плавзасобів, відбуксували до Бердянська, вимкнувши і вилучивши автоматичну ідентифікаційну систему.

#### ВІТАЛІЙ СОЛОНЧАК

Пізнніше у ДПСУ підтвердили затримання судна «Норд» у частині українських вод Азовського моря і повідомили про подальше проведення перевірок і процесуальних дій, зокрема, щодо встановлення осіб затриманих, які мали при собі паспорти громадян РФ, видані у Керчі. Під час огляду судна прикордонники виявили трал для риболовлі та 5 тонн морепродуктів. У відомстві зазначили, що на затриманих членів суднокоманди складено документи за ст. 204-2 КУпАП (Порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї, тягне за собою накладення штрафу від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або адміністративний арешт на строк до 15 діб), а щодо капітана судна, який є питомим громадянином РФ, до СБУ направлено повідомлення за ст. 332-1 ККУ (Порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї, карається обмеженням або позбавленням волі на строк до 3 років). У Прокуратурі АР Крим повідомили про допит членів екіпажу судна та підготовку клопотання щодо накладення арешту на вилучене судно та його майно. Матеріали щодо інциденту було направ-



ФОТО З ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ

## РИБАЛКИ У «ПОЛОНІ»



лено до управління СБУ в АРК і прокуратури Запорізької області: надалі буде надано юридичну оцінку діям капітана й екіпажу.

27 березня представник судновласника повідомив, що в екіпажу судна, яке утримували співробітники ДПСУ, харчів залишилося на три доби, питної води – на шість, палива – на п'ять, і є потреба у ліках. Було зазначено, що «Норд» перебуває на автономному живленні. На запит капітана про постачання харчів, питною водою, паливом та підключення до берегової системи електропостачання «українська сторона» пояснень не надала. У компанії підкреслили, що листи з проханням допомоги було розіслано до адміністрації президента РФ, МЗС РФ,

*Того ж дня офіційна представниця МЗС РФ Марія Захарова під час брифінгу зажадала від України негайного звільнення членів екіпажу «Норда» та повернення судна «законному власникові», заявивши: «Екіпаж судна мав усі необхідні документи для здійснення рибного промислу в акваторії Азовського моря і здійснював риболовлю у суворій відповідності до чинних правил. Стосовно екіпажу судна українські прикордонники діяли як сомалійські пірати. Наочною є чергова провокаційна витівка української влади щодо громадян Росії. Ми розглядаємо акцію Києва як спробу помститися мешканцям Криму за їхній свідомий вибір на користь повернення до складу Росії, зроблений у березні 2014 року»*

«Росрибалства» та кримського «уряду», і назвали дії представників України «протиправними і небезпечними для життя та безпеки громадян РФ».

На інцидент із затриманням «Норда» відреагували представники кримської «влади». Зокрема, «голова Криму» Сергій Аксьонов заявив, що українські прикордонники «вчинили негідно», і додав, що моряків не залишать без підтримки, оскільки МЗС РФ у курсі ситуації, а «влада» Криму «тримає ситуацію на контролі». «Постійний представник республіки Крим при президенті РФ» Георгій Мурадов в ефірі радіо «Спутник в Криму» назвав затримання «Норда» «міжнародним бандитизмом», а «депутат Державної Думи РФ від республіки Крим» Михайло Шеремет – «явною провокацією», порівнявши українських прикордонників із сомалійськими піратами і додавши, що їм «ще доведеться вибачитися за свої дії».

29 березня у «слідчому відділі управління ФСБ РФ по республіці Крим і Севастополю» заявили про порушення «кримінальної справи щодо громадян України, які здійснили захоплення та викрадення приписаного до порту Керчі рибальського судна «Норд» за п. «а» ч. 2 ст. 211 КК РФ – «викрадення або захоплення з метою викрадення судна, водного транспорту, вчинене групою осіб за

попередньою змовою», карається позбавленням волі від 7 до 12 років. Того ж дня офіційна представниця МЗС РФ Марія Захарова під час брифінгу зажадала від України негайного звільнення членів екіпажу «Норда» та повернення судна «законному власникові», заявивши: «Екіпаж судна мав усі необхідні документи для здійснення рибного промислу в акваторії Азовського моря і здійснював риболовлю у суворій відповідності до чинних правил. Стосовно екіпажу судна українські прикордонники діяли як сомалійські пірати. Наочною є чергова провокаційна витівка української влади щодо громадян Росії. Ми розглядаємо акцію Києва як спробу помститися мешканцям Криму за їхній свідомий вибір на користь повернення до складу Росії, зроблений у березні 2014 року». Тоді ж представник судновласника повідомив, що запаси харчів, води та палива на «захопленому» українськими прикордонниками «Норді» добігають кінця, тож команда змушена економити, оскільки не знає точного терміну свого утримання.

30 березня прес-секретар Генерального прокурора України Лариса Сарган повідомила про задоволення Херсонським міським судом клопотання Прокуратури АРК щодо арешту «Норда». Того ж дня речник ДПСУ Олег Слободян розповів, що прикордонники забезпечили харчами та водою екіпаж судна, яке перебуває у Бердянську під наглядом відомства.

«Голова Криму» Сергій Аксьонов під час зустрічі з журналістами повідомив, що «рада міністрів республіки Крим» надала з резервного фонду 1 мільйон рублів (близько 450 тисяч гривень) родинам членів екіпажу «Норда». «По 100 тисяч на родину – на період, доки нема годувальників», – сказав він, додавши, що затримані моряки можуть відбутися не більше, ніж адміністративною відповідальністю.

Ініціативу щодо матеріальної допомоги екіпажу затриманого судна неоднозначно зустріли кримські інтернет-користувачі: «Не було би щастя, та нещастя допомогло. Гарно екіпаж заробить – це для них вигідніше, ніж рибу ловити з нашими надмірно низькими цінами на неї. Що вони, що їхні родини таких грошей у вічі не бачили. Тепер рибалки цілими вервечками тягнутимуться на тих коритах, які залишилися, в полон, «терпіти жахи піратської хунти».



# З ВИСОКОЮ ТЕМПЕРАТУРОЮ – ЗАСЬ!

На початку березня на сайті «Большой Ростов» з'явилася нотатка про побоювання мешканців цього міста, що з відкриттям Кримського мосту окупований півострів для багатьох виявиться... закритим.

СЕРГІЙ КОНАШЕВИЧ

«**Б**удівництво мосту йде випереджальними темпами. На це натякнув Володимир Путін у своєму посланні до Федеральних Зборів кілька днів тому. Тобто рахунок уже йде на місяці – принаймні, якщо говорити про автомобільну частину мосту. За деякими прогнозами, автотранспорт може піти мостом уже в цьому сезоні; за інсайдерською інформацією, рух автомобілів мостом відкриють уже до 9 травня – це буде подарунком до свята Великої Перемоги», – зазначається в нотатці.

Автор відшукує додаткові плюси від появи мосту через Керченську протоку: зокрема, він вважає, що до Криму з території РФ можна буде дістатися значно швидше, без особливих негараздів з поромом і озирань на погоду. «Щоправда, при цьому не варто гадати, що можна буде сісти, наприклад, у Ростові, а вийти з машини чи автобуса лише у Керчі або Сімферополі. Оскільки об'єкт стратегічний, а обстановка непростя, оглядових заходів ніхто не скасовував. Навпаки, вони можуть стати ще більш жорсткими. Розповідають, що, згідно з деяким наказом Мінтрансу РФ, тепер на «кордоні» перед мостом перевірятимуть не лише вміст багажників і валіз, а й вимірюватимуть температуру. Звісно, градусників під пахви не ставитимуть – для цього є безконтактні градусники та тепловізори. Таким чином, з високою температурою мешканці Росії до Криму в'їхати не зможуть. Це – один із засобів захисту від можливого бактеріологічного тероризму», – розповідається у матеріалі.

Крім того, додатковим плюсом автор вважає, «що до Криму піде більше будматеріалів, а отже, дорожня й туристична

## «БУДІВНИЦТВО СТОЛІТТЯ»



інфраструктура з кожним роком покращуватимуться: невдовзі тут буде створено цілком європейські умови за комфортністю відпочинку. Інший позитивний вплив мосту – здешевшання продуктів харчування. Стане краще і мешканцям півострова, і відпочивальникам».

Але під час аналізу вбачаються й мінуси, головним серед яких називається перенаселеність Криму у високий сезон: «Це означає, що ціни неодмінно злетять, як наслідок – менша кількість ростовців зможе собі це дозволити». Але навіть не це вважається найнеприємнішим: «Та комунальна інфраструктура, яка є тепер у Криму, не пристосована до того, щоб обслужити навіть наявну кількість туристів щорічно, не кажучи вже про збільшення турпотoku». Схоже, в цьому плані країна-окупант принесла до загарбаного

«...Розповідають, що, згідно з деяким наказом Мінтрансу РФ, тепер на «кордоні» перед мостом перевірятимуть не лише вміст багажників і валіз, а й вимірюватимуть температуру. Звісно, градусників під пахви не ставитимуть – для цього є безконтактні градусники та тепловізори. Таким чином, з високою температурою мешканці Росії до Криму в'їхати не зможуть. Це – один із засобів захисту від можливого бактеріологічного тероризму...»

півострова досвід своїх курортів: «Щороку на Чорноморському узбережжі Кавказу через ретельно приховувані комунальні аварії відзначається сплеск кишкових інфекцій. Жодного разу представники редакції «Великого Ростова», куди бу улітку вони не їздили, не змогли вберегтися

від т.зв. «отруєння». Кілька днів дорожнього відпочинку зводяться нанівець. І коли хтось звертав увагу на не якісне харчування, то неодноразово проводилися експерименти: готували самі, воду пили тільки бутильовану, а все одно – температура, блювання, пронос. Джерело одне – морська вода. І, коли добром, пляжі треба закривати. Але хіба Роспоживнагляд на це зважиться! Ось і наражаємо себе щороку на цю небезпеку. Із впровадженням мосту може бути те саме і в Криму: вже частішали комунальні аварії у найбільш густонаселених місцях півострова. На що чекати, коли туристів стане, наприклад, удвічі більше?».

Деякі мешканці Ростова вважають, що їхати до Криму краще тільки цього року, а згодом – зачекати. Зрештою, окупований півострів розглядається як варіант відпочинку для тих, кому бракує коштів для повноцінного й відносно тривалого, а також насиченого враженнями та культурними подіями відпочинку «за кордоном». «У Криму навіть якщо море штормить, з розваг залишається не тільки горілка, як дехто жартує: тут зосереджено стільки культурно-історичних об'єктів і пам'яток, що вражень вистачить як мінімум на рік. Ну, а як буде точно – краще чи гірше зі впровадженням в експлуатацію Кримського мосту, ми вже найближчим часом побачимо», – підсумовує автор нотатки.

## ТИМ ЧАСОМ

- Установа «Упрдор «Тамань», яка є замовником будівництва мосту через Керченську протоку, розпочала пошук підрядника, який займеться утриманням діючого автошляху транспортним переходом через Керченську протоку. Вартість контракту до 30 червня 2019 р. складе 476,8 млн рублів (майже 215 млн гривень). Відповідну інформацію оприлюднено на сайті російських державних закупівель.
- Міністр інфраструктури України Володимир Омелян зазначив, що держава, за попередніми підрахунками, внаслідок запуску мосту через Керченську протоку зазнає збитків на десятки мільйонів гривень.
- За словами директора Маріупольського порту Олександра Олійника, через будівництво мосту до порту вже не можуть зайти 144 судна, які раніше робили це безперешкодно (відомо, що під арками Кримського мосту проходять лише судна заввишки до 33 м), що призводить до величезних втрат для порту: ці судна є великотоннажними, за їхньою допомогою з Маріуполя вивозилися великі партії чавуну. Порт втратив мільйонний контракт з американськими партнерами, який перейшов до Одеського порту, через що у Маріуполі недоотримали 150 млн грн. Крім цього, через зміни у логістиці самі поставання чавуну здорожчали. При цьому РФ попереджали про наслідки порушення міжнародних зобов'язань, передбачених конвенцією ООН щодо морського права.
- У прес-службі Головердержекспертизи РФ повідомили про схвалення проекту будівництва нової ділянки траси Новоросійськ-Керч завдовжки понад 13,5 км, яка дозволить сформувати єдиний швидкісний транспортний коридор між федеральною трасою «Дон» і Кримським мостом. Проект передбачає влаштування вказаній ділянці чотирикутного руху та розрахункової швидкості 120 км/год. У прес-службі додали, що реалізація проекту дозволить створити транспортний обхід курортної Анапи.





Колись, майже двадцять років тому, гортаючи рідкісний географічний атлас, я з подивом помітив крихітну жовту цяточку на півночі Кримського півострова. Умовні позначки підказували, що це місце проживання... естонців. Моєму здивуванню не було меж: як сталося, що представники цього маленького північного народу опинилися в степовому Криму? І тільки нині, за щасливим збігом обставин, мені вдалося розкрити цю «таємницю».

СЕРГІЙ ЛАЩЕНКО

## НАШ АРХІВ



Сімферопольський естонський хор

# ЕСТОНЦІ В КРИМУ

Після російсько-турецької війни 1853-1856 років кримські татари масово покидали Крим, переїжджаючи до Туреччини. Безлюдний степовий Крим треба було кимось заселяти. Для цієї мети царський уряд вповодив собі... естонців. Принаймні вони були в числі перших. Дарма, що цей народ звик жити серед лісів та озер. Головне, що естонці – працелюбні і... не мусульмани. При цьому вирішувалася ще одна маленька проблема: всі переселенці були родом з центральної Естонії, з волості Ярвамаа, що в перекладі означає «Земля озер», і належали до релігійної секти, яка заперечувала деякі положення офіційного лютеранського віросповідання. А раз «дисиденти», то треба ж їх кудись переселити? (Така вже логіка у російських царів: кримських татар – у Туреччину, запорозьких козаків – на Кубань, а естонців – у Крим. Добре, що не на Чукотку!). І все-таки це було переселення, а не депортація. Були пільги, була надія на краще життя...

1 листопада 1861 року перші естонці прибули в Керч. А пливли по Волзі пароплавом. Частина шляху довелося подолати в переселенських кибитках, і навіть пішки. Очолив «ходаків» Анс Валтман. Він при-



Дім у Краснодарці, збудований 1897 р.



Естонці Краснодарки

вів їх у село Джурчі (тепер Первомайське). Саме це місце і стало початком «естонської колонізації» Криму. Мені пощастило розшукати правнука першого переселенця Роланда Валтмана. І він розповів дуже багато цікавого.

Треба сказати, що в Естонії на той час починався процес національного відродження. Стартові умови його були приблизно тими ж, що і в Чехії: у всіх містах розмовляли німецькою мовою; освічені естонці мали навіть німецькі імена і прізвища. А «естонськомовні» вважалися селяками... Найосвіченіші естонці, які вчилися німецькою або ж

російською мовами, почали думати і про долю рідної мови, рідної культури... З'явилися перші лідери національного відродження: Крейцвальд, Рейнхольд (останній був автором книги «Калевіпоег», створеної на основі естонського епосу) та інші. Згодом «клімат» в Естонії змінився настільки, що до німецькомовних естонців почали ставитися зверхньо, зневажливо, як до «манкуртів».

Цей патріотичний дух було занесено і до Криму. Вже в 1862 році тут була відкрита перша естонська школа. Взагалі історія естонського шкільництва була відносно щасливою. Вона «проти-

Якщо раніше естонці досить компактно проживали в шести селах, то тепер розпоршились по всьому Криму. Найкомпактніше поселення – в Краснодарці Красноперекопського району. Тут проживає до 70 естонських родин, переважно змішаних, і лише в шести-семи сім'ях спілкуються виключно естонською

ло лише 45% естонських чоловіків і ще менше – жінок. І все ж процеси русифікації торкнулися й естонців. Роланд Валтман добре пам'ятає 1938 рік, коли його батько вимушений був закрити школу, засипавши її по самі вікна зерном. Так школа стала зерносховищем, а церква (тоді ж) перетворилася на... магазин. З того часу естонська мова в Криму не вивчалася. А якщо Роланд Валтман зі своїм ровесником Лео Берманом спілкувався при мені рідною мовою, то з молодими естонцями вже вимушений був переходити на російську.

Саме з кінця 30-х років естонці почали носити міський одяг, купуючи його в магазинах. Традиція домашнього ткацтва обривається повністю на початку 50-х років нашого століття. А під час першого естонського пісенного свята в Криму (15.05.1914 р.), в якому взяла участь понад 300 чоловік, естонці виступали ще в «своєму» одязі.

Етнограф Хейкі Пярді вважає, що кількість естонців у Криму ніколи не перевищувала двох тисяч. Саме стільки їх було у 1917 році, а це становило 1% всіх естонців, які проживали у тогочасній Росії (крім самої Естонії). Майже 200 тисяч естонців проживало тоді в 318 поселеннях. Але найбагатшими стали саме кримські поселенці! Ціна на естонські хутори в Криму була на рівні панських маєтків у Сааремаа.

Вже на початку століття у деяких естонців були свої особисті автомобілі. У самій Естонії так жити почали лише в 1940 році. Звичайно, багато залежало саме від кліматичних умов. Але не

на останньому місці була й естонська працелюбність та ще й необхідність конкурувати з німцями, які в Криму були лідерами з вирощування пшениці. Естонці також були першокласними хліборобами, а от виноградарством займалися неохоче, хоча німці готові були платити великі гроші за вино. Очевидно, тут «спрацьовував» консерватизм естонців: краще вдосконалюватися у традиційній сфері, аніж розпочинати щось нове.

Так чи інакше, були естонці людьми заможними, і цього їм не могли вибачити більшовики. До Сибіру їх усіх не вислали, але репресії, однак, були. Якщо 1921 року естонців звинувачували у службі в армії Врангеля (хоча насправді він звільнив їх від мобілізації), то, починаючи з 1929 року, посипалися звинувачення... в заможності або в куркульстві. До речі, в 1927 році було заарештовано естонця-власника водяного млина на річці Салгир. До 1946 року було репресовано 62 чоловіки.

Якщо раніше естонці досить компактно проживали в шести селах, то тепер розпоршились по всьому Криму. І все ж найбільше їх поки що в селищі Первомайському, селах Краснодарці, Новоестонії, Упорноському, Охотніковому, Колодязному, Віліному, Береговому, а також у містах Сімферополі, Севастополі, Євпаторії та Красноперекопську. Найкомпактніше поселення – в Краснодарці Красноперекопського району. Тут проживає до 70 естонських родин, переважно змішаних, і лише в шести-семи сім'ях спілкуються виключно естонською. Саме сюди незабаром приїздять студенти-практиканти з Естонії, щоб викладати естонську мову для дітей і дорослих. Які будуть зміни – покаже час. Одне лише не викликає сумніву: про всіх своїх синів і доньок Естонія завжди пам'ятатиме...

(ПОДАНО ЗІ  
СКОРОЧЕННЯМИ)

«Кримська світлиця». – № 51-52 (553-554). – 30.06.2000 р.





# НАЙВІДВАЖНІШИЙ ЛИЦАР БЕРНАРД ПРЕТВИЧ

«Що ж то за мир такий, який можна порушувати!»

Станіслав Оріховський-Роксолан,  
1543 р.

Навіщо вивчати історію? Події давнини вже не змінити, програні битви – програно назавжди, нав'язливі пошуки коріння та відродження традицій лише заважають осмисленню викликів сучасної епохи. Минулого не повернути. Але історія дозволяє нам краще розуміти сьогодення. Те, що Карамзін написав «Історію государства Российского», а Грушевський – «Нарис історії українського народу», – відмінність, більш ніж промовиста.

ВАЛЕРІЙ ВЕРХОВСЬКИЙ

Історію знати не лише цікаво, а й корисно. Не лише «дипломованим» історикам, і зовсім не для того, щоб припасовувати минуле під політичні потреби сьогодення; не для того, щоб пишати сумнівними перемогами чи перейматися історичною справедливістю.

Історію необхідно знати насамперед для того, щоб не повторювати помилок попередніх поколінь. Що глибше вивчаєш історію – то більше натрапляєш на цікаві збіги. Світ хоч і змінився за півтисячоліття, але паралелі з нашим часом помітні навіть крізь століття.

Початок XVI століття не віщував нічого світлого для нашого народу. Територію розшматовано між Литвою, Польщею та Московією.

Султан Сулейман I Кануні (син кримської татарки і чоловік Роксолани) очолював Османську імперію в ті часи; його сина Селіма, котрий успадкував престол Порти, можна навіть вважати «етнічним українцем». Водночас його московський «колега» великий князь Василь III був одружений з Оленою Глинською, а їхнього сина Івана Грозного, за тією ж логікою, теж варто записати до «видатних українців»; тим більше, що «Сленою» Глинська не звалася ніколи: «жене моеї Олене», – так підписував листи до неї московський самодержець.

Король Польщі Сигізмунд одружився на італійці Боні Сфор-

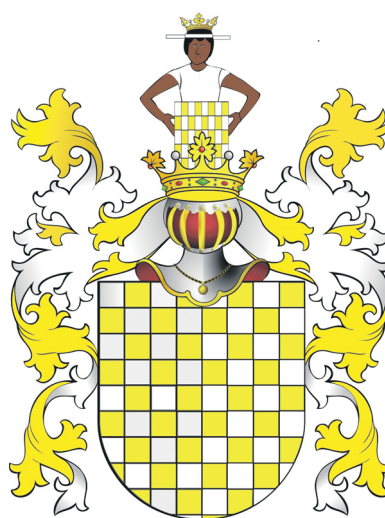
## НЕ БЕЗ ІРОНІЇ



Картина білоруського художника Наполеона Орди «Бар», XIX ст.



Бернард Претвич



Герб «Вчеле», до якого належав рід Претвичів

ца; на честь її малої батьківщини, Барі, засноване на південному сході королівства (це Поділля) місто він назвав Бар. За «ротацією» представники п'яти округ королівства, змінюючи одне одного, несли службу на південно-східному кордоні Польщі, проте безпеки землям колишньої Русі це не гарантувало...

Криму щорічно виплачувалася данина, але набіги не припинялися. Коли кримський хан у відповідь на скарги пояснював, що то не його війська, а якісь невідомі розбійники чинять напади всупереч мирним домовленостям, то мешканцям прикордонних україн-

ських земель доводилося створювати добровільні бойові загони, і діяти на власний страх і ризик.

Барський староста Бернард Претвич (латинізований варіант – Претвіцій) жив п'ять століть тому, але скільки схожого можна знайти в подіях тієї епохи та нашого часу. Претвич перейшов від відбиття навали та оборони у замках до наступальної тактики – завдавати по кримцях упереджувальних ударів: «Об'єднавшись, усі разом вирушили за татарами усім їхнім шляхом, аж під Очаків, де знайшли їх і Божою ласкою розгромили, захопивши близько п'ятдесяти полоне-

них. Там, що було взято турецького, повернуте, на що князеві Корецькому, як генералові, турки дали розписку...» (Зі спогадів Бернарда Претвича).

Одні називали цю людину «найвідважнішим лицарем», інші проклинали. Кримські татари навіть лякали його іменем неслухняних дітей, а мешканці краю дикого поля повторювали приказку «за пана Претвіція від татар чиста границя».

Султан Сулейман особисто підраховував збитки від очаківського походу, очолюваного Претвичем. Претвича і князя Вишневецького звинувачували у тому, що вони забрали в населення Очакова овець на суму 6745 акчі, майже двісті коней, двісті сорок п'ять волів, 9000 акчі готівкою, а також взяли в полон вісімдесят сім і вбили вісімнадцять людей.

Дійшло до того, що султан вимагав від короля видати Претвича, звинувачуючи саме його в провокаціях, що порушують мир та співробітництво. Сейм, налаштований проти конфронтації з могутньою сусідньою державою (а то султан нападе!), схильний був продати героя за порожні турецькі обіцянки...

Станіслав Оріховський, випускник Віттенберзького університету, учень Лютера і Меланхтона; перемишлянський шлях-

тич-католик, котрий усупереч канонам одружився; котрого вважали першим польським політологом, а водночас – і першим українським протестантом, котрий, пишаючись походженням, додавав до свого родового прізвища тодішнє ймення свого народу – Роксолан.

Саме Оріховський-Роксолан писав до короля Сигізмунда II та радив йому виявляти волю у стосунках з турками: «Вони звикли диктувати умови всім, тому й не дивно, що, посилаючись на угоду, стали вимагати видачі найвідважнішого лицаря Бернарда Претвіція. Для тебе це все одно, що виступити проти самого себе. Та й на яких підставах вимагав у тебе Претвіція? Соромно, клянуся Гераклом, таке й говорити? Претвіцій буцімто став перешкодою на шляху до укладання міцного миру між тобою і ним! Як так?».

А далі вже зовсім співзвучне сучасності питання: «Що ж то за мир такий, який можна порушувати!».

Претвич вирушив на Сейм з тією незворушною мужністю, з якою завжди виходив назустріч небезпекам. Його чекала розправа, але «найшляхетніший лицар» здобув чергову перемогу.

Військова хитрість стала у пригоді і цього разу: всі «провини» звалили на невідомих козаків, які взялися нізвідки та кудись потім ділися – чи то вони були з Литви, чи то з Московії...

Хоча Претвич повсякчас відхрещувався від зв'язків з козаками – саме він виявився безпосередньо причетний до становлення козацтва. І невдовзі побратим Претвича Дмитро Вишневецький заснував січ – за порогами Дніпра і за порогом України.

До козацького війська приходили всі, хто прагнув боронити Україну. З тих часів на Поділлі оселилися чемериси – звитязці питомо марійського походження, котрі втекли від московського поневолення, а в нас стали одними з перших козаків. Сам Претвич був із Сілезії, походив з німецького роду.

Ось так і постала українська нація, приймаючи тих, хто готовий був стати на захист її і жертвувати собою; українська нація завжди трималася на таких людях і перемагала. І яка кров є українською? Напевно, та, що пролита за Україну, за її волю...





## ПОЕТИЧНА ХВИЛЯ

### СЬОГОДНІ У НАШІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ ВІТАЛЬНІ ВИ МОЖЕТЕ ПОЧУТИ ГОЛОСИ ДВОХ РІЗНИХ ПОЕТІВ, КОЖЕН З ЯКИХ НАДІЛЕНИЙ СВОЇМ СВІТОБАЧЕННЯМ І МАНЕРОЮ. ВОНА – З КРИМУ, ВІН – З МЕЛІТОПОЛЯ... ЗДАВАЛОСЯ Б, ЩО СПІЛЬНОГО В НИХ? НІЧОГО, КРИМ ЛЮБОВІ ДО КРИМУ...

#### ОЛЕГ ГОНЧАРЕНКО:

«Я – КРИМ І СІЧ»...

Мелітополец Олег Гончаренко (1959 р.н.) не тільки пише вірші, він також перекладає поезію з мов інших народів, зокрема з кримськотатарської. Хоча визнає, що перекладати можна лише прозу, і тому каже про переспіви, а не переклади віршів. У 2018 році Олега Гончаренка відзначено почесною міжнародною медаллю ім. Франческо Петрарки. Тема Криму його хвилює, а, отже, і надихає – так само, як і нас, кримчан. Пропонуємо вірші з його нової книжки «Криму тамований скрик».

#### ЕПІТАФІЯ

Данилові Кононенку

Землі безрідної, прогірклої води епосі натщесерце додалося... А ти куди, Поете мій? Зажди! Було і так півкроку до біди, і так чорніли траурно сади, тепер же ще тужливіше, ніж досі. Небесних сотень стомлені ключі летять-летять над пустами-полями... Чому ж мовчиш, мій друже? Не мовчи! Лишайся! Будь, у Слові живучи!



Вже, стоячи на Хортиці-Січі, й так лише луни чуємо здала ми вчорашніх мрій, пісень і молитов. Далося втрат стократно проти ночі. А ти... і ти ховаєш в ірїй очі... А я... в те йняти віри не готов... В душі – погарище: нічого, віри крім. Душі мої де любо і де мило сьогодні, коли біль з нас точить сили?! І все-таки сахнуся од могили. Ось Україна схлипнула: «Да-а-ни-и-ло-о...» Й здригнувся крайний, «окремий», кривий Крим! Над Степом знову міняться заграви, – пора вертати нам своє по праву. Прощай. Лети! Ячи з висот! Прости... Ще, поки ми при силі, треба йти – до діла знову братися і мсти, а ще в майбутть наводити мости – веселі, справжні, вічні Переправи.

\*\*\*  
Без рук моїх не станеться нічого: Я цьому степу – дар і благовіт. Я – грудка, кураїна і дорога. Я – дощ сліпий, що зринув і... завис: Куди йти, навіщо йти? Я вдома. Не зайдеш далі себе все одно.

Я – сміх і плач, жадана тінь і втома. Я – віл і віз. Я – крила і жорно. Я – Крим і Січ. Я – поле і Дніпро. Я – зло й ненависть. Я – любов й добро. Я – хліб і сіль. Я – рима і руда. Мій степ... Уже віки я віч-на-віч з ним! Мій степ... Мені у ньому бути вічним: Без мене не освятиться й вода.

#### АСИМЕТРИЯ ПЕЧАЛІ

(за картиною Тетяни Полещук)  
Яке страшне це відчуття нове – коли усе, як в сні страшному сниться, коли усе у пам'яті пливе – всі образи, всі обрії і лиця! Вже третій рік, як одірвали Крим, і він поплив, гойдаючись на хвилі, в безмежжя, де у хмарах гавкав грім, у далечі, від жаху посивілі. В ефірі знову ожили жалі... Я зрозумів, угибнувши у горе, чому був-тік годинник у Далі, в мінливого, як море, Сальвадора! Розмилися карби Добра і Зла... Світ ідеали вічні розбазарив... Реальність потекла у дзеркала... Прийшли часи страшних інсультних марев... Проте не жду я фатуму кінця і вірую у видива яскраві: передчуваю Віщого Творця, що все-таки проявиться у Яві, що звільнить Крим від болю і зажур, які його жінкам не притаманні, роздмухає ще сонця контражур і вирівняє ракурси сприймання...

Молода кримська поетеса Ілона Червоткіна народилася 1996 року в Керчі. Нині навчається в Києві – студентка 4-го курсу Інституту філології КНУ імені Тараса Шевченка, спеціальність «Літературна творчість». Учасник «Книжкового Арсеналу-2016», проекту «Армія Юг», що присвячений творчості кримських поетів, «Міжнародного молодіжного літературного форуму від НСПУ». Переможець конкурсу «Поетична зима». Публікації: літературно-художній журнал «Крым», студентські альманахи «Світтанок», «Сполучник», конкурсні альманахи «Крылатое созвездие» (Харків), «Антракт» (Херсон).

#### К – 2600

місто без вух та очей заснуло навечно тисячі років його за плечима зітхнули і випили сні, щоби ніч безболісно влізла у кожного зрячого, бо ніч – то як ніжність ножа на кінчику якого танцює темрява

#### СПОКІЙ

за гранями Всесвіту так спокійно – пальці тануть у долонях ранку. хтось спалив усі слова – висохло море розмов і розморене світлом обличчя.



## ІЛОНА ЧЕРВОТКІНА: «ЗА ГРАНЯМИ ВСЕСВІТУ ТАК СПОКІЙНО»...

\*\*\*

відчуваю: дім вже поруч. у тисячі кілометрів і в кожній секунді, що видихає потяг відчуваю... чайнки, ніби чайки над морем, під морем, під серцем, у передсердях. відчуваю. уві сні кидає з боку в бік, ніби хвилями штовхає, ніби човник з паперу в клітинку із зошитів з алгебри... от тільки потяг впирається лобом, не хоче їхати ані до чайок, ані до моря, ані до серця.

#### СОННИЙ ТРИПТИХ

І кожного божого вечора мати сідає на постіль і бавить своє немовля сонцельодяником (слина тече підборіддям). сонце вологе, знесилене падає спиною, слиною захлинувшись – так починається темрява.

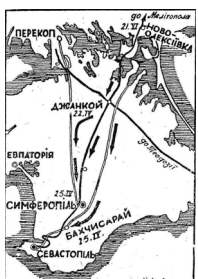
II мати співає, отрутою сну поїть своє немовля – і кривавник з полином теж опустили голови. місяць деркавий дивиться у скло – ламає слова колискової. він – мураха, що знов по шкірі повзе і лоскоче то світлом, то снігом (а снігу у нього на скронях – аж сиплеться)

III кривно зірки посміхнулися – рукою їх з неба стерла. місяць розтанув – висох сонцельодяник. всесвіт не знає меж – мати не знає сну. і россою з бадилля вмивається немовля. так розквітає ранок.

#### NORD-OST

Вітер витравлює душі – затісно у тілі, затісно у світі, що межі розкреслює. он, бачиш, он, чуєш: сховалися тіні померлих, бо лячно, що їх, як той попіл багаття земного розвіє і витрусить. он, бачиш, он, чуєш: за пагорбом виє собака – то вітер серцем його іграшковим бавиться. і тільки поет крила кісток розгладжує і душу загублену світом шукає...

## У НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»



### 100 РОКІВ КРИМСЬКІЙ ОПЕРАЦІЇ

У квітні 1918 року відбувся військовий похід спеціальної групи Армії УНР на чолі з полковником Петром Болбочаном проти більшовиків з метою встановлення на території Кримського півострова української влади та взяття під контроль Чорноморського флоту. Як відбувався цей похід, яке він мав значення для молодій Української держави, і головне – ким же є Петро Болбочан для нащадків, – читайте у циклі статей, присвячених подіям сторічної давнини.

#### ГАЗЕТА «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ»

Всеукраїнська літературно-публіцистична та мистецька газета. Виходить із 31 грудня 1992 року. Свідоцтво про реєстрацію КВ №12042-913ПР від 30.11.2006 р.

#### Засновники

Міністерство культури України  
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка  
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»

Адреса редакції  
03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1; тел.: +38 (044) 498-23-65

#### Видавець

Національне газетно-журнальне видавництво

Генеральний директор Андрій ШЕКУН

Головний редактор Віктор Мерзвинський

Дизайн та верстка Марк Канарський, Оксана Кочергіна

Поліграфічний комбінат ТОВ «Типографія «Від "А" до "Я"» м. Київ, вул. Колекторна, 38/40 тел.: (044) 563-18-04, 562-28-51 Розповсюдження і реклама тел.: +38 (044) 498-23-64

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори. Рукописи не рецензуються і не повертаються. Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виправляти мову. Зміст газети поширюється на умовах ліцензії СС ВУ 3.0, якщо відсутні інші вказівки.

#### Передплата на газету

Передплатна ціна на 2018 р.: на 6 місяців – 153,56 грн. на рік – 304,52 грн.

У передплатній ціні враховано вартість доставки до вашої поштової скриньки і вартість оформлення абонементу.

Передплатний індекс 90269

Наклад 1000 прим. Ціна договірною



14

940020  
820157  
4